

Ensenyament superior

La internacionalització de la universitat: «estratègia universitat 2015»

MÀRIUS RUBIRALTA

Quan parlem d'internacionalització del Sistema Universitari Espanyol (SUE), ens hem de referir obligatòriament al procés realitzat des de l'any 1999, quan els ministres amb competències en educació superior de vint-i-nou països europeus signaren la Declaració de Bolonya. En aquell moment, s'inicià una etapa denominada Procés de Bolonya, encaminada a estructurar l'educació superior en un projecte d'àmbit global de construcció d'un Espai Europeu d'Educació Superior.

L'any 2010 s'ha complert el període de deu anys establert per a implantar el que es va acordar en el **Procés de Bolonya**. La commemoració de l'aniversari s'ha celebrat, coincidint amb la presidència espanyola de la **Unió Europea**, en una conferència de ministres extraordinària els dies 11 i 12 de març a les ciutats de Budapest i Viena. La valoració dels deu anys de construcció d'aquest projecte ha estat descrita en la **Declaració de Budapest-Viena** sobre l'**Espai Europeu d'Educació Superior**, aprovada el dia 12 al Hofburg Congress Centre-Festsaal de Viena.

La internacionalització del Procés de Bolonya és una mostra del gran interès que ha despertat aquest projecte en països com els EUA, Canadà, Austràlia o Nova Zelanda, així com en països d'Àfrica.

Aquest projecte ha traspassat les fronteres europees i ha interessat a sistemes universitaris d'altres països. La internacionalització del Procés de Bolonya, iniciada formalment en la **conferència ministerial de Leuven/Louvain-la-Neuve (2009)**, amb la creació del **Bologna Policy Forum**, és una mostra del gran interès que ha despertat aquest projecte en diferents països, com els EUA, Canadà, Austràlia o Nova Zelanda, així com en països d'Àfrica.

És important relacionar aquest fet amb el caràcter internacional del **Sistema Universitari Espanyol (SUE)**, tenint en compte els llaços acadèmics històrics que hi ha entre les universitats espanyoles i les llatinoamericanes. Països com Mèxic, Argentina i Brasil han mostrat el seu interès pel Procés de Bolonya, amb el reconeixement del paper que el SUE pot representar en el desenvolupament d'un Espai Iberoamericà d'Educació Superior, així com de pont transatlàntic en el desenvolupament d'una societat basada en el coneixement. Amb la finalitat d'estructurar les bases futures d'aquest nou espai global s'ha celebrat recentement el **II Encontre Internacional d'Universitats**, especialment d'Iberoamèrica, a la ciutat de Guadalajara (Mèxic)

Marc normatiu sobre la internacionalització de les universitats

La universitat espanyola ha iniciat un fort procés de modernització, especialment en l'àmbit de les seves funcions, però també de la seva gestió interna. Alguns d'aquests canvis són també estructurals, amb la finalitat d'adaptar les universitats als importants reptes socials i econòmics, així com augmentar la seva presència i visibilitat a nivell internacional o global.

L'element bàsic de referència per a realitzar aquests canvis és la **Llei orgànica modificada de la Ley orgànica de universidades (LOMLOU)**, que, des de la seva implantació l'any 2007, ha requerit un ampli desenvolupament normatiu posterior. La llei determina el compromís del SUE a incorporar-se plenament a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES). Aquesta decisió en l'àmbit acadèmic docent, que ens introdueix definitivament en un procés d'internacionalització, a més d'una major integració europea, es complementa amb la voluntat d'introduir-nos també en el projecte de l'**Espai Europeu de Recerca (EER)**. La referència d'integració de la universitat a aquest projecte la trobem en la proposta de la **Ley de la ciencia, la tecnología y la innovación** que es promou des del Ministerio de Ciencia e Innovación.

Excel·lència i internacionalització: dos reptes per a modernitzar les universitats espanyoles

Amb l'objectiu d'adaptar el procés de modernització de la universitat espanyola a l'**Agenda Europea de Modernització de les Universitats (2006)**, el Govern d'Espanya inicià un procés propi de planificació estratègica sota el nom d'**Estratègia Universitat 2015 (EU2015)**. Aquest procés, obert i participatiu, dirigit a la millora i la modernització de les universitats, utilitza com a paràmetres generals, la

qualitat, l'excel·lència docent, de recerca i de transferència de coneixement, la incentivació del talent, però també l'excel·lència dels seus campus universitaris i de les relacions amb l'entorn (universitat-ciutat-territori). A més de la missió docent i de recerca que caracteritza la universitat europea (universitat humboldtiana), es promouen els valors d'una tercera missió relacionada amb la responsabilitat, amb la transferència de coneixement i tecnologia i la promoció de la responsabilitat social universitària (universitat posthumboldtiana).

L'Estratègia Universitat 2015 s'estructura en quatre àmbits estratègics generals: les missions de la universitat, les persones, l'enfortiment de les capacitats de les institucions universitàries i, finalment, el paper de l'entorn. En cadascun dels àmbits trobem diferents eixos estratègics amb les corresponents accions. Un dels eixos més importants de la modernització de la universitat a l'inici del segle XXI és, sense cap mena de dubte, la internacionalització.

La internacionalització de la universitat espanyola, de manera individual, i la internacionalització dels diferents sistemes universitaris autonòmics, integrats dins el SUE, són avui objectius estratègics fonamentals per a l'evolució i la millora de la competitivitat del país. La posició del SUE dins el món globalitzat dependrà, entre altres factors, del grau de millora de la internacionalització que sigui capaç de fer en l'horitzó 2015. Cal dir, però, que no hi haurà internacionalització de les universitats si no hi ha primer una forta millora en la cerca de l'excel·lència, des de la qualitat, en totes les funcions universitàries. Podem dir, també, que aquest objectiu estratègic haurà de considerar-se transversal al model d'educació superior (EEES), a l'oferta acadèmica a l'exterior, i a la manera de definir el futur professor universitari, així com millorar la preparació i les competències del personal d'administració i serveis.

El grau d'internacionalització de les nostres universitats s'ha de relacionar amb la mobilitat dels estudiants, amb l'èxit de l'oferta de màsters internacionals i interuniversitaris i amb l'atracció de talent mitjançant l'oferta de doctorat. De manera complementària, la internacionalització de la universitat es troba també afectada pel nivell

d'excel·lència de l'R+D del grups de recerca universitaris. No podem, doncs, entendre la modernització de la universitat si no som capaços d'establir un conjunt d'accions que ens condueixin cap a la definitiva internacionalització de les universitats i dels campus universitaris que generen.

Per què cal internacionalitzar les universitats?

L'any 2003, la **International Association of Universities** (IAU) publicà una guia per als seus associats que facilitava els elements bàsics per a la internacionalització de les universitats. Entre el conjunt de raons que proposava, hi ha les següents:

- ▶ L'objectiu més important de la internacionalització de les universitats es troba en la mobilitat dels estudiants universitaris i dels seus professors, en la captació d'estudiants internacionals per a realitzar cursos oficials (grau i màster) i en l'atracció de talent amb doctorats d'excel·lència.

L'objectiu més important de la internacionalització de les universitats es troba en la mobilitat d'estudiants i professors.

- ▶ Una bona internacionalització proporciona un desenvolupament acadèmic obert i universal, assegura la qualitat dels ensenyaments segons estàndards europeus i garanteix la col·laboració científica internacional.
- ▶ L'atracció de talent comporta un important risc per als països d'origen si aquests no retornen (fuga de cervells).
- ▶ És imprescindible un finançament específic relacionat amb els objectius de la política d'internacionalització.
- ▶ La introducció d'avançats nivells de tecnologies de la comunicació i de la informació, i l'augment de les ofertes semipresencials i no presencials.

- ▶ La qualitat dels serveis complementaris ha de subministrar un factor diferencial davant la igualtat de qualitat docent i investigadora.
- ▶ Els plans estratègics d'internacionalització s'han d'estendre a les universitats, als sistemes universitaris autonòmics i als ministeris d'educació.¹
- ▶ És necessari promoure activitats de cooperació al desenvolupament.
- ▶ Les universitats s'han de situar en el context internacional per mitjà de la cooperació transfronterera o interregional.

Recentment, Turner i Robson han publicat un llibre molt interessant,² *Internationalizing the University*, en el qual expliquen, a través d'una visió multidimensional de la internacionalització de les universitats, les característiques per a definir una institució universitària com a internacional i expressar-ne els principals reptes. A més, el treball aporta una sèrie d'habilitats i competències que poden adquirir els estudiants implicats en processos d'internacionalització a partir de bones pràctiques com les de la [Universitat de Newcastle](#).

Efecte de la Globalització en l'Educació Superior Universitària³

En els àmbits universitaris, el terme «internacionalització» fa referència tant als canvis interns de la institució, especialment en la seva visió, com a la integració de la dimensió internacional dins els objectius relacionats amb la funció docent, la funció de recerca i de transferència de coneixement, i de cooperació internacional.

A més, la globalització de l'economia, i com a resultat del mercat del treball, ha conduït a la necessitat del reconeixement dels *curricula* dels titulats en qualsevol lloc del planeta. El reconeixement individualitzat mitjançant acords bilaterals, que ha estat emprat habitualment, presenta limitacions d'agilitat i fiabilitat.⁴ Particularment, aquest

reconeixement serà més fàcil dins l'Espai Europeu d'Educació Superior, tal com reclamava la Declaració de Bolonya.

Coincidint amb el procés de globalització de l'educació superior, cal desenvolupar universitats que, sense deixar d'actuar en l'àmbit local o supranacional, presentin uns objectius que les aproximïn a l'àmbit global.

Coincidint amb el procés de globalització de l'educació superior, s'han desenvolupat universitats que, sense deixar d'actuar en l'àmbit local o supranacional, presenten uns objectius que les aproximïn a l'àmbit global. Aquestes universitats globals, també denominades *world-class universities*, han desenvolupat models de referència que faciliten la comparació entre institucions d'educació superior universitària ubicades en diferents continents. Segurament un dels models més conegut i que més ha influït en els sistemes nacionals ha estat l'avaluació comparativa internacional d'universitats. La primera avaluació internacional d'universitats va aparèixer a [The Times Higher Education Supplement](#) (THE) l'any 2004, sota la referència *World University Rankings*. Posteriorment, a la Xina va néixer l'[Academic Ranking of World Universities](#) (ARWU), la primera avaluació acadèmica de les millors 500 universitats del món, com a iniciativa de l'Institut d'Educació Superior de Xangai de la Universitat de Jiao Tong.

El nombre d'universitats globals d'un sistema universitari nacional dependrà de les dimensions d'aquest sistema en relació amb la resta de sistemes comparables. No obstant això, un dels problemes principals el trobem a l'hora de definir el concepte d'universitat o d'institució d'educació superior. L'[European University Association](#) (EUA) ha realitzat importants discussions sobre la diferent manera de definir una universitat. És per això que, segons la International Association of Universities (www.unesco.org/iau), el sistema espanyol estava format per vuitanta-dues institucions d'educació superior de les quals cinquanta eren universitats públiques i vint-i-set privades. En la mateixa taula

trobem de manera sorprenent que França tenia representades 450 institucions d'educació superior, de les quals unes noranta-cinc es consideraven universitats. Alemanya, amb 327 institucions, presenta un nombre d'estudiants de mitjana per institució de 6.605, comparable amb França, que en té 4.515. Tal com es pot esperar d'aquestes dades, en el sistema espanyol trobem 22.351 estudiants per universitat, una quantitat superior a la mitjana europea.

En els darrers anys s'ha seguit amb intensitat en els mitjans de comunicació el progrés de l'avaluació internacional de les universitats espanyoles, amb la repetida sentència de «no tenim universitats (globals) entre les cent primeres del món». La frase sembla voler fer constar el mal paper internacional –o, més ben dit, global– de les nostres universitats.

Si fem una mirada més atenta trobarem que, si considerem el Top 200 World Universities de *Times Higher Education* (THE), la primera universitat espanyola que hi apareix és la **Universitat de Barcelona**, en el lloc 171 l'any 2009. Un any abans havia estat en el 186 i l'any 2007 estava en la posició 194. De manera similar, si analitzem millor el sistema d'avaluació i classificació d'universitats globals ARWU, observem que onze institucions espanyoles es troben entre les 500 primeres del món, i quatre entre les 300 primeres. La **Universidad Autónoma de Madrid**, la **Universidad Complutense de Madrid** i la **Universitat de València** es posicionen en els llocs 201-301, mentre que la Universitat de Barcelona ho fa en el tram 152-200 del món i 59-79 d'Europa.⁵ Però encara podem afinar una mica més si advertim que, des de l'any 2007, es publiquen paral·lelament les avaluacions per camp del coneixement. Aquest fet destaca les universitats més globals en el reconeixement especialitzat (ARWU-Fields). Tenim així, en l'àrea de química, tres universitats espanyoles dins les cent millors del món: la **Universidad de Zaragoza** (posició 51-75), la Universitat de Barcelona (76-100) i la Universidad del País Vasco (76-100). També podem trobar en les cent millors de l'àmbit de la física la Universitat de València, en matemàtiques la Universidad Autónoma de Madrid, en computació la **Universidad Pompeu Fabra** i, finalment, en clínica-farmàcia la Universitat de Barcelona. Aquesta fotografia

▲ La UB lidera les universitats catalanes i espanyoles a les classificacions internacionals.

proporciona una millor percepció del camí recorregut en el reconeixement internacional de les universitats espanyoles.

Europa va reaccionar tard davant la visualització dels efectes d'aquestes llistes d'universitats. Només algunes universitats al Regne Unit i als països nòrdics es van situar en posicions capdavanteres en aquesta ordenació. La major part de països europeus, especialment del sud d'Europa, entre els quals cal incloure Espanya, han buscat fórmules per a neutralitzar aquesta inesperada competència a nivell global, més enllà de la forta i desequilibrada competència en recerca i desenvolupament amb els EUA, i de manera especial en l'atracció de talent. Al Regne Unit, de l'etapa inicial, en la qual es creà la nova **The University of Manchester**,⁶ s'ha passat recentment al programa **A New University Challenge** pilotat pel **Department for Innovation, Universities and Skills** (DIUS), que pretén crear vint nous centres en els Campus-Ciutats del Coneixement globals, en l'horitzó 2014, mitjançant una generós finançament del Fons de Desenvolupament Estratègic.

Algunes polítiques es van dirigir a fusionar universitats complementàries, amb la voluntat d'adquirir una massa crítica superior, una competitivitat internacional més gran i, finalment, un major reconeixement global en situar la nova institució

d'educació superior en millors posicions del rànquing. França desenvolupà al 2006 la iniciativa **Pôles de Recherche et d'Enseignement Supérieur** (PRES-2006), que va donar el Mapa PRES l'any 2008 i que buscava el reconeixement internacional de les seves universitats. Una millor inversió per a aquests projectes d'àmbit internacional va resultar de l'**Operació Campus**, un projecte obert el 2008 per a l'agregació i/o fusió d'institucions d'educació superior (**Lyon Cité Campus**, **Université de Strasbourg**, **Université de Toulouse**). Aquests projectes han estat recentment potenciats amb el projecte Gran Emprunt Nacional i els nous campus d'excel·lència. A Alemanya hi ha un precedent amb l'**Excellence Initiative (2006-2012)** promoguda per la **German Research Foundation (DGF)** i el **German Council of Sciences and Humanities (WR)**. Espanya, dins de la seva Estratègia Universitat 2015, busca facilitar el posicionament global de les seves universitats per mitjà de l'agregació estratègica de les universitats amb altres actors i agents amb el programa **Campus d'Excel·lència Internacional (CEI)**, iniciat l'any 2009. L'objectiu del programa CEI es promoure campus universitaris globalment més competitius entre els de més prestigi i referència internacional i ajudar tot el Sistema Universitari Espanyol a millorar la qualitat de la seva oferta, prioritzant les seves fortaleses i promovent la diferenciació del sistema universitari.

La captació d'estudiants internacionals s'ha convertit en una prioritat per a les polítiques d'internacionalització de les universitats.

Paral·lelament a tot això, la globalització o la internacionalització de l'educació superior universitària pot generar alguns desequilibris i augmentar la manca d'equitat. Així, ¿com s'hauria de considerar el fet que algú no pogués accedir a la mobilitat internacional per manca de recursos econòmics i per no disposar d'eficients polítiques d'ajuda a aquesta mobilitat? En el moment actual, en què s'ha desenvolupat una anàlisi de millora del model social universitari, s'ha posat de manifest la ineficiència de les ajudes generals. Un tractament

excel·lent d'aquest tema ha estat exposat recentment per Federico Mayor Zaragoza en l'article «Tendencias políticas y sociales de la globalización: los retos para la Educación Superior», en el capítol *El contexto de la Educación Superior*, dins els informes Global University Network for Innovation (GUNI) del 2009.⁷

Situació de partida de la internacionalització universitària espanyola

Una de les primeres observacions que cal fer sobre la situació de la internacionalització de les universitats en el període 1995-2005 és la reducció de la internacionalització a allò que coneixem com a relacions internacionals, i a la mobilitat de curta durada en el marc del **Programa ERASMUS**. A més, es deixava la internacionalització institucional a través de la recerca en mans dels investigadors i grups de recerca, sense una veritable política internacional planificada. Més recentment, totes les universitats, així com la pròpia **Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE)**, han anat desenvolupant noves polítiques d'internacionalització en el marc de l'estratègia de modernització. Una de les millores la podem trobar en la combinació cooperació-competència que es destil·la de l'activitat de la sectorial de la CRUE especialitzada en aquesta funció, la **Comisión Española Universitaria de Relaciones Internacionales (CEURI)**.

La captació d'estudiants internacionals s'ha convertit en una prioritat per a les polítiques d'internacionalització de les universitats.⁸ L'Educació Superior Universitària espanyola s'ha obert actualment a l'oferta docent a nivell internacional i competeix pels més de 2,9 milions d'estudiants que estudien fora del seu país d'origen.⁹ L'augment de la tendència a la internacionalització a través de la demanda d'estudis universitaris internacionals es veu en considerar que els estudiants estrangers, dins dels països C34, han passat del 4,9% el 2002 a un 5,9% el 2005, el que significa un increment del 34%.

En el primer i segon cicle, i en els nous graus implantats en el curs 2009-2010, s'han matriculat 1.362.172 estudiants, dels quals un 89 % en universitats públiques. El nombre d'estudiants graduats, segons la previsió del curs 2008-2009, va ser de 187.986, dels quals un 86,5 % a les universitats públiques. En aquest mateix curs, el nombre d'estudiants estrangers que han realitzat estudis universitaris a les universitats espanyoles ha estat de 65.581, fet que contrasta amb els 56.630 del curs anterior i que significa un 13,7 % d'increment. El pes total dels estudiants estrangers en el Sistema Universitari Espanyol és del 4,4 %, molt inferior al sistema francès –amb un 19 %–, al sistema universitari d'Alemanya –amb un 20 %– i, finalment, al del Regne Unit, amb un 24 %.

Considerant els nostres estudiants estrangers, els que realitzen estudis de primer i segon cicle són un 2,7 %, un 3,6 % s'han matriculat als estudis de grau, un 22,9 % ho han fet en màsters oficials universitaris, un 22 % en cursos de doctorat, i la resta realitzen estades de curta durada. De manera més concreta, sorprèn que dels 11.392 estudiants estrangers que realitzen un màster oficial, únicament 2.383 eren estudiants procedents de la UE.

El fet que aquesta situació es mantingui en el doctorat ens ha de posar en guàrdia sobre la manca de competitivitat europea. Segurament, el fet de la bona interacció entre l'oferta espanyola tradicional i la demanda de postgraus d'estudiants d'Amèrica Llatina ha fet retardar la competitivitat de l'oferta espanyola a Europa com a resultat del baix nombre de cursos en anglès o d'altres llengües europees. Així, del total d'estudiants estrangers que vénen a Espanya, el 48 % procedeixen de l'Amèrica Llatina i el Carib, el 29,6 % de la UE-27, i un 5,9 % de la resta d'Europa. El nord d'Àfrica amb un 8,3 % i el 4,6 % d'Àsia i Oceania completen les procedències més importants.

En el conjunt de les comunitats autònomes s'ha de remarcar que Catalunya, amb un 7,3 % de percentatge d'atracció d'estudiants estrangers, encapçala la llista, seguida de la Comunitat de Madrid, amb un 5,8 %. La Comunitat Foral de Navarra, la Comunitat Valenciana i les Illes Balears presenten una competitivitat d'atracció del 4,6 %.

El programa ERASMUS

La reforma realitzada pels països europeus signants de la Declaració de Bolonya (1999) buscava, entre altres objectius, augmentar l'atracció de l'oferta universitària europea per a estudiants procedents d'altres països no europeus.¹⁰ A més a més, s'establia l'objectiu de millorar la formació universitària dels nostres graduats europeus mitjançant una estada de curta durada en una universitat signant de l'EEES (Espai Europeu d'Educació Superior - Programa ERASMUS). Aquest programa va néixer l'any 1987 i constitueix l'origen de la Declaració de Bolonya. Des dels dotze països participants i 30.000 estudiants mobilitzats del 1990, es va passar als 150.000 estudiants de l'any 2007. Això indica que, globalment, el programa ha mobilitzat 1,7 milions d'estudiants en aquests vint anys i que s'ha de considerar un excel·lent exemple de bones pràctiques internacionals.

El programa ha tingut una molt bona acollida entre els estudiants espanyols, ja que si en el curs 2003-2004 es mobilitzaren 19.988 estudiants, durant el curs 2008-2009 ja n'eren 25.900. Aquestes quantitats són significatives si considerem que en el curs 1993-1994 tan sols s'hi havien implicat 7.000 estudiants, que es van doblar quatre anys més tard.

El Programa ERASMUS Mundus

Hem de considerar aquest programa com un objectiu de la **Comissió Europea** per a promoure l'excel·lència i la internacionalització de les universitats i del Sistema d'Educació Superior en els nivells de màster i doctorat. S'inicià el 5 de desembre de 2003 per **decisió 2317/2003/CE** del Parlament Europeu i del Consell de la UE.¹¹ Les accions de la segona fase (2009-2013) estan centrades en la creació de programes internacionals conjunts i en la creació de xarxes internacionals relacionades amb la mobilitat, en beques de mobilitat i en la incentivació de projectes internacionals de promoció de l'educació superior europea. Els resultats europeus de la primera fase han donat lloc a 103 màsters seleccionats, 663 universitats implicades entre europees i de tercers països, 6.181 beques de mobilitat per a estudiants i

1.121 ajudes per al professorat, a més de seleccionar-ne cinquanta-quatre projectes.

A nivell espanyol s'han obtingut 103 programes de màster que impliquen vint-i-sis universitats.¹² S'han concedit 916 beques per a estudiants de tercers països en programes màster espanyols i s'han finançat vint-i-quatre projectes de promoció de l'educació universitària europea. La potenciació de les accions relacionades amb el Programa Erasmus Mundus en l'àmbit dels màsters i dels doctorats d'excel·lència, l'ampliació de la participació de les universitats espanyoles i la creació de nous consorcis amb participació espanyola, la millora de la gestió d'expedició de títols i l'eliminació d'aspectes que actuen de barreres (visats...) són reptes per al futur.

La Fundació Universidad.es

Amb la finalitat de millorar el grau d'internacionalització del Sistema Universitari Espanyol, i per iniciativa de la CRUE i de la Secretaria del Consejo de Coordinación Universitaria, al mes d'octubre del 2008 s'aprovà la creació de la Fundación para la Proyección Internacional de las Universidades Españolas (Fundació Universidad.es), que va iniciar les activitats a partir de la reunió del seu Patronat el 23 de desembre de 2008. És una iniciativa conjunta del Ministeri d'Educació i el Ministeri d'Afers Exteriors i de Cooperació. Entre els seus objectius hi ha el d'afavorir el coneixement de l'oferta acadèmica del SUE per potencials estudiants internacionals de grau, postgrau i de doctorat.

A més, es busca augmentar la baixa proporció d'estudiants internacionals a les nostres universitats¹³ i situar el sistema espanyol d'educació superior com a destinació important per a estudiants i investigadors internacionals. També promourà el suport a les universitats en el desenvolupament de les estratègies d'internacionalització, així com en les iniciatives de cooperació universitària al desenvolupament. També es treballarà per facilitar que els nostres alumnes puguin estudiar en altres països. De la mateixa manera que altres organismes amb objectius similars, com el Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD) d'Alemanya,

el Campusfrance de França i el IIE-European Office als EUA, la Fundació Universidad.es donarà també suport a les iniciatives de les universitats espanyoles en altres països i cooperarà amb altres iniciatives originades en els sistemes universitaris autonòmics.

Reflexió final

En les idees exposades s'ha posat de manifest que un dels reptes més importants del SUE en el marc de la modernització de les universitats espanyoles (Estratègia Universitat 2015 – EU2015) és l'amplia i necessària internacionalització de les missions universitàries (docència, recerca, i transferència de coneixement i cooperació al desenvolupament). L'estratègia d'internacionalització universitària, un dels eixos de la qual és l'EU2015, es configura avui com la millor resposta per a accelerar el grau de visibilitat del SUE en un món global amb 3,2 milions de potencials estudiants internacionals que s'espera que pugui augmentar a set milions en l'horitzó 2025. No obstant això, queden moltes barreres per superar en l'actual cultura universitària si realment es vol avançar en la total internacionalització, com són la manca d'un percentatge suficient de professorat expert en competències internacionals, una baixa oferta docent impartida en anglès, un petit nombre de màsters oficials internacionals i interuniversitaris de referència, un nivell insuficient de serveis de qualitat preparats per a rebre talent internacional, una excessiva burocràcia en el permisos de residència i d'estudis, la portabilitat de les beques a nivell europeu, i una insuficient potenciació de l'oferta d'excel·lència de les universitats, entre d'altres. No obstant això, cada dia s'avança més en el canvi i la modernització de les universitats des de l'interior de les institucions, així com en els diferents sistemes universitaris autonòmics. Anàlogament, des de les administracions cada dia es valora més, i es potencia, la mobilitat internacional amb equitat, la cooperació internacional en R+D, l'atracció de talent, l'oferta docent d'excel·lència, i la promoció de nous programes, com el de Campus d'Excel·lència Internacional, que facilitin una millor visibilitat i reconeixement global de les nostres millors universitats.

MÀRIUS RUBIRALTA

Doctor en Ciències Químiques.

Secretario General de Universidades. Ministerio de Educación.

Ha estat secretari d'Estat d'Universitats del Ministeri de Ciència i Innovació, i rector de la UB, universitat de la qual també fou catedràtic de Química Orgànica a la Facultat de Farmàcia, vicepresident de la Divisió de Ciències de la Salut, vicerector de Recerca i director general del Parc Científic de Barcelona.

També ha exercit els càrrecs de vicepresident primer de la Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas, president del Consejo Asesor Internacional de la Red Universitaria Iberoamericana de Incubación de Empresas, i president de la Comissió d'Estratègia del Pla Estratègic Metropolità de Barcelona.

És membre numerari de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya i se li va concedir la medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya al mèrit científic.

Notes

1. En aquest aspecte caldria recordar els projectes d'internacionalització de les universitats catalanes promoguts per l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) com a resultat dels objectius del *Llibre Blanc de la Universitat de Catalunya* (2008), explicats al document del 2009 Pla de Projectió Internacional de les Universitats Públiques Catalanes 2010-2015 i el projecte del Ministeri d'Educació de Finlàndia, *Strategy for the Internationalisation of Higher Education Institutions in Finland 2009-2015*.
2. TURNER, Y.; ROBSON, S. (2008). *Internationalizing the University*. Continuum Studies in Education. Nova York: Continuum International Publishing Group.
3. Per a una revisió de l'efecte de la globalització en l'educació superior, vegeu: ALTBACH, Ph.G. (2006). *Globalization and the University. Realities in an Unequal World*, a: FOREST, J.J.; ALTBACH, Ph.G. (eds.). *International Handbook of Higher Education*. Dordrecht: Springer, p. 121-139. BEERKENS, E. (2003). «Globalisation and Higher Education Research». *Journal of Studies in International Education*, vol. 7(2). Per a un ampli debat sobre la globalització en l'educació superior, vegeu: IGLESIAS DE USSEL, J.; DE MIGUEL, J.M.; TRINIDAD, A. (2009). *Sistemas y políticas de educación superior*. Madrid: Consejo Económico y Social. «Estudios», 215.
4. STEPHEN HUNT, E.; BERGAN, S. (ed.) (2009). *Developing Attitudes to Recognition: Substantial Differences in an Age of Globalisation*. «Council of Europe Higher Education», 13. Council of Europe.
5. Una de les associacions d'universitats intenses en recerca d'Europa més elitistes, The League of European Research Universities (LERU), amb només vint-i-dues institucions, ha integrat recentment la Universitat de Barcelona en el seu grup.
6. És recomanable revisar el Pla Estratègic actualitzat l'any 2010 d'aquesta universitat, especialment en els aspectes d'internacionalització: *Advancing The Manchester 2015 Agenda. The Strategic Plan of The University of Manchester*.
7. *La Educación Superior en tiempos de cambio. Nuevas dinámicas para la responsabilidad social*. Madrid: Global University Network for Innovation, 2009, p. 24-27.
8. Vegeu una excel·lent revisió dels EUA a: BRAWNER BEVIS, T.; LUCAS, Ch.J. (2007). «International Students in American Colleges and Universities», a *History*. Nova York: Palgrave-MacMillan.
9. Considerant els trenta-quatre països que conformen el Grup C34 analitzat a l'Intercultural Dialogue on Campus del 2009, sobre els vint-i-un milions d'estudiants registrats a C34 (2005), 1,25 milions eren externs, cosa que representava un 5,9%. D'aquest grup, com a més representatiu, un 42% comporta mobilitat intereuropea, un 16% d'Àfrica, un 29% d'Àsia, un 5% d'Amèrica Llatina i un 3% d'Amèrica del Nord. Vegeu BERGAN, S.; RESTOUEIX, J.-Ph. (2009). *Intercultural dialogue on Campus*. Estrasburg: Council of Europe Publishing.
10. RIVZA, B.; TEICHLER, U. (2007). «The Changing Role of Student Mobility». *Higher Education Policy*, 20, p. 457-475. «Student and Staff Mobility», a: *The Bologna Process in Higher Education in Europe. Key Indicators on the Social Dimension and Mobility*. EUROSTAT-Eurostudent.eu, 2009, p. 97-111.
11. La primera fase del programa Erasmus Mundus (2004-2008) es va realitzar amb cinc convocatòries anuals i quatre accions amb un pressupost de 230M€; la segona fase, de 2009-2013, presenta un pressupost quatre vegades superior a l'anterior.
12. De les universitats participants en màsters, tretze corresponen al sistema universitari andalús, vint-i-dues al sistema català, i dotze al sistema universitari de Madrid. En total, es mobilitzen 916 estudiants de tercers països a les universitats espanyoles. Onze universitats espanyoles actuen de coordinadores i noranta universitats com a socis de programes 2007-2009.
13. El nombre d'estudiants internacionals (almenys amb un curs d'un any) en el curs 2007-2008 que hi havia a Espanya era de 55.309 estudiants (un 37% procedent d'Amèrica Llatina i un 28% de la UE). Aquesta xifra va augmentar fins als 65.581 estudiants en el curs 2008-2009. S'observa, doncs, un fort i continuat creixement des dels 21.110 estudiants de l'any 2000-2001.